

Tietoa henkilötietojen käsittelystä tutkimushankkeessa *Ymmärrettävää, yhteisöllistä ja yhdenvertaista? Selkokiehisen journalismin ja viestinnän saavutettavuus koronapandemian aikana*

Tutkimushankkeessa *Ymmärrettävää, yhteisöllistä ja yhdenvertaista? Selkokiehisen journalismin ja viestinnän saavutettavuus koronapandemian aikana* käytetään aineistoja, joihin sisältyy henkilötietoja. Tämän selosteen tarkoitus on antaa tietoa käsiteltävistä henkilötiedoista sekä siitä, mistä henkilötiedot ovat peräisin ja miten niitä käytetään tutkimuksessa. Selosteen lopussa kerrotaan tarkemmin, mitä oikeuksia rekisteröidyillä on.

Tutkimukseen osallistuminen ja henkilötietojen antaminen on vapaaehtoista. Sinuun ei kohdistu mitään negatiivista seuraamusta, jos et osallistu tutkimukseen tai jos keskeytät osallistumisesi tutkimukseen.

1. Tutkimuksen rekisterinpitäjät

Helsingin yliopisto ja Tampereen yliopisto ovat yhteisrekisterinpitäjiä, eli ne määrittelevät yhdessä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot ja ovat yhteisvastuussa henkilötietojen käsittelystä.

Helsingin yliopisto
Osoite: PL 3 (Fabianinkatu 33), 00014 Helsingin yliopisto

Tampereen yliopisto
Osoite: Kalevantie 4, 33014 Tampereen yliopisto

2. Yhteyshenkilö ja vastuullinen tutkija

Yhteyshenkilö tutkimusta koskevissa asioissa:
Nimi: Mikko T. Virtanen
Tiedekunta/osasto/yksikkö: Humanistinen tiedekunta, suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto, suomen kieli
Osoite: Unioninkatu 40, 00170 Helsinki
Puhelinnumero: 040 738 5847
Sähköpostiosoite: mikko.virtanen@helsinki.fi

3. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Helsingin yliopiston tietosuojavastaavaan saa yhteyden sähköpostiosoitteesta

tietosuoja@helsinki.fi.

Tampereen yliopiston tietosuojavastaavaan saa yhteyden sähköpostiosoitteesta dpo@tuni.fi.

4. Kuvaus tutkimushankkeesta ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tutkimuksessa selvitämme, miten hyödyllistä selkokielineen viestintä on ollut Suomessa koronaviruskriisin aikana. Tutkimuskohteenamme ovat toisaalta median, viranomaisten ja tukijärjestöjen tuottamat sisällöt (esim. lehtijutut, ohjeistukset, televisiouutiset), toisaalta kohderyhmien edustajien kokemukset selkokielineen koronaviestinnän tarpeellisuudesta, monipuolisuudesta ja ymmärrettävyydestä.

Selkokielineen käyttäjäryhmistä hankkeemme keskittyy i) äidinkieleltään suomenkielisiin kehitysvammaisiin ihmisiin ja ii) suomea opiskeleviin maahanmuuttotataustaisiin ihmisiin. Kartoitamme kummankin ryhmän edustajien kokemuksia koronaviestinnästä kasvokkaisten tai videovälitteisten ryhmäkeskusteluiden avulla. Keskustelut taltioidaan videomuotoon ja myöhemmin litteroidaan eli muutetaan kirjoitettuun muotoon.

Jokaisesta haastateltavasta kerätään taustatiedot erilliselle lomakkeelle.

Tutkimus toteutetaan Helsingin yliopiston ja Tampereen yliopiston yhteishankkeena. Kaikkia edellä mainittuja aineistoja analysoidaan sekä Helsingin että Tampereen yliopistossa. Videoaineisto litteroidaan tekstimuotoon Helsingin yliopistossa.

5. Mitä tietoja tutkimusaineisto sisältää

Videomuotoinen ryhmäkeskusteluaineisto sisältää sekä suoria että epäsuoria henkilötietoja. Suoria henkilötietoja ovat esimerkiksi henkilön nimi, puheääni ja fyysiset piirteet. Epäsuoriin tunnistetietoihin lukeutuvat esimerkiksi tiedot osallistujien sukupuolesta, iästä, asuinalueesta, etnisestä alkuperästä, ammatista, koulutuksesta, uskonnollisesta tai filosofisesta vakaumuksesta, terveydentilasta taikka seksuaalisesta suuntautumisesta.

Tutkittavien täyttämät taustatietolomakkeet sisältävät sekä suoria että epäsuoria henkilötietoja. Tarpeettoman tarkkojen henkilötietojen keräämisen välttämiseksi lomakkeen vastausvaihtoehdot on muotoiltu väljiksi aina kun se on mahdollista. Esimerkiksi kysymykseen asuinpaikasta vastausvaihtoehtoina ovat ”asun suuressa kaupungissa”, ”asun muussa kaupungissa” ja ”asun maaseudulla”.

6. Mistä lähteistä henkilötietoja kerätään

Henkilötietoja kerätään ryhmäkeskustelussa, joka järjestetään kasvokkain tai tarvittaessa (esimerkiksi koronatilanteen vuoksi) videovälitteisesti. Tutkittavan *tietoon perustuva suostumus* osallistua tutkimukseen kerätään kirjallisessa muodossa etukäteen.

7. Arkaluonteiset henkilötiedot

Tutkimuksessa ei käsitellä tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisia erityisiä henkilötietoryhmiä (eli arkaluonteisia henkilötietoja).

Mikäli tutkittava oma-aloitteisesti paljastaa itsestään tai lähipiiristään arkaluonteiseksi katsottavia tietoja, poistamme kyseiset jaksot pysyvästi aineistosta ennen analyysin aloittamista.

8. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella:

- yleistä etua koskeva tehtävä:
  - tieteellinen tai historiallinen tutkimus tai tilastointi (tietosuojalain 4 §:n 3 kohta)
  - tutkimusaineistojen ja kulttuuriperintöaineistojen arkistointi (tietosuojalain 4 §:n 4 kohta)
- tutkittavan suostumus
- rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattaminen
- rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttaminen mikä oikeutettu etu on kyseessä:

9. Tietojen vastaanottajat

Henkilötietoja voidaan luovuttaa tutkimusryhmän ulkopuolisille tutkijoille tutkimusyhteistyön tekemistä varten sekä opinnäytetöiden tekijöille.

Henkilötietoja voidaan siirtää ulkopuolisille litterointi- ja käännöspalveluita tuottaville tahoille. Palveluntarjoajalta edellytetään salassapitositoumuksen allekirjoittamista. Henkilötietoja sisältäviä tiedostoja siirretään hankkeen ja palveluntarjoajan välillä salatussa muodossa.

10. Tietojen siirto Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

11. Automatisoitu päätöksenteko

Tutkimuksessa ei tehdä automaattisia päätöksiä, joilla on merkittävä vaikutus tutkittaviin.

12. Henkilötietojen suojaus

Tutkimusaineistoon sisältyviä henkilötietoja käsitellään ja säilytetään suojattuna niin, että ainoastaan niitä tarvitsevat henkilöt pääsevät tarkastelemaan tietoja.

Tietojärjestelmissä käsiteltäviä tietoja suojataan seuraavilla tavoilla:

- käyttäjätunnus ja salasana

- käytön rekisteröinti/lokitus
- kulunvalvonta
- salaus/kryptaus
- kaksivaiheinen tunnistautuminen
- muu, mikä:

Manuaalista (esim. paperimuodossa tai muuten aineellisessa muodossa) olevaa aineistoa suojataan seuraavilla tavoilla: suostumuslomakkeet säilytetään lukitussa kaapissa hankkeen johtajan työhuoneessa Helsingin yliopistossa. Kaappiin on pääsy vain hankkeen johtajalle.

Suorien tunnistetietojen käsittely:

- Rekisterinpitäjä kerää henkilötiedot ilman suoria tunnistetietoja
- Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa ja säilytetään erillään analysoitavasta tutkimusaineistosta
- Aineisto analysoidaan suoria tunnistetiedoin, koska ryhmäkeskustelujen analyysi edellyttää myös katseen, ilmeiden, eleiden ja kehonasentojen huomiointia eli sitä, että videokuvaa ei sumenneta tai muualla tavoin muokata. Julkisesti esitettävät otteet aineistosta (esim. osana tutkimusjulkaisua, esitelmää tai opinnäytetyötä) anonymisoidaan eli muokataan niin, että tutkittavia ei pysty kohtuullisin keinoin tunnistamaan aineisto-otteista.

13. Henkilötietojen käsittelyn kesto tässä tutkimuksessa

Hankkeen aktiivisena aikana (kausi 1.2.2022–31.12.2024 sekä yksi vuosi sen jälkeen, kun kaikki hankkeen tutkimusraportit on julkaistu tutkimussuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden mukaisesti.

Henkilötietojen käsittely mahdollisissa muissa tutkimushankkeissa määräytyy kunkin hankkeen lähtökohtien mukaisesti. Tutkimusaineiston uudesta tutkimuskäytöstä lähetetään mahdollisuuksien mukaan rekisteröidyille uusi tietosuojailmoitus (ks. kohta 14).

14. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

- Tutkimusaineisto hävitetään
- Tutkimusaineisto säilytetään tämän tutkimuksen tulosten luotettavuuden arvioimista varten:
  - ilman suoria tunnistetietoja tunnistetiedoin
- Tutkimusaineisto säilytetään myöhempää, yhteensopivaa tieteellistä tutkimusta varten tietosuojasetuksen vaatimusten mukaisesti:
  - ilman suoria tunnistetietoja tunnistetiedoin

Tutkimusaineiston säilytys perustuu tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan b ja e alakohtiin. Ennen uutta tutkimuskäyttöä rekisterinpitäjä varmistaa, että uusi tutkimuskäyttö on yhteensopivaa aineiston alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa asetuksen vaatimusten

mukaisesti. Tutkimusaineiston uudesta tutkimuskäytöstä lähetetään rekisteröidyille uusi tietosuojailmoitus, paitsi jos rekisterinpitäjä ei enää pysty tunnistamaan rekisteröityjä tutkimusaineistosta.

Uudesta tutkimuksesta ei voida lähettää ilmoitusta rekisteröidylle myöskään silloin, jos tietojen toimittaminen olisi mahdotonta tai kohtuuttoman vaivalloista tai jos se estäisi tai vaikeuttaisi suuresti tutkimustarkoitusten saavuttamista (tietosuoja-asetuksen 14 artiklan 5 kohdan b alakohta).

Missä aineistoa säilytetään ja kuinka kauan: ryhmäkeskusteluiden anonymisoidut litteraatit arkistoidaan pysyvästi Tietoarkistoon tai vastaavaan tutkimusaineistojen arkistointipalveluun.

15. Mitä oikeuksia rekisteröidyllä on ja oikeuksista poikkeaminen

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa on tämän ilmoituksen kohdassa 1 mainittu henkilö.

Rekisteröidyn oikeudet

Tietosuoja-asetuksen mukaan rekisteröidyllä on oikeus:

- saada pääsy tietoihin
- oikaista tietoja
- poistaa tiedot ja tulla unohdetuksi
- rajoittaa tietojen käsittelyä
- siirtää tiedot järjestelmästä toiseen
- vastustaa tietojen käsittelyä
- olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi.

Rekisteröity ei kuitenkaan voi käyttää kaikkia oikeuksia kaikissa tilanteissa. Tilanteeseen vaikuttaa esimerkiksi se, millä perusteella henkilötietoja käsitellään.

Tarkempaa tietoa rekisteröidyn oikeuksista eri tilanteissa löytyy tietosuojavaltuutetun verkkosivuilta: <https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-oikeudet-eri-tilanteissa>

Oikeuksien soveltuminen

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä, oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon, käsittelyn rajoittamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen ja siirtämiseen ei sovelleta, ellei rekisteröidy anna tunnistamisen mahdollistavia lisätietoja (tietosuoja-asetuksen 11 artikla).

Oikeuksista poikkeaminen

Tietosuoja-asetus ja Suomen tietosuojalaki mahdollistavat tietyistä rekisteröidyn oikeuksista poikkeamisen silloin, kun henkilötietoja käsitellään tieteellisessä tutkimuksessa ja oikeuksien toteuttaminen estäisi tai vaikeuttaisi suuresti käsittelyn tarkoitusten saavuttamista.

Tarvetta poiketa rekisteröidyn oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Valitusoikeus

Sinulla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli katsot, että henkilötietojesi käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Käyntiosoite: Ratapihantie 9, 6. krs, 00520 Helsinki

Postiosoite: PL 800, 00521 Helsinki

Vaihde: 029 56 66700

Faksi: 029 56 66735

Sähköposti: tietosuoja(at)om.fi